

НАВРОЦЬКА Ю. В.,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри теорії права та прав
людини,
керівниця магістерської програми з прав
людини Школи права
(Український католицький університет)

ВОРОБЕЛЬ У. Б.,

викладач кафедри цивільно-правових
дисциплін Інституту права
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

УДК 347.93

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2022.3.11>

МЕДІАЦІЙНА УГОДА VS МИРОВА УГОДА В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

У статті проаналізовано практичні проблеми оформлення домовленостей сторін за результатами медіації в ході розгляду цивільної справи в суді, співвідношення медіаційної угоди та мирової угоди, а також доцільність чіткого розмежування наслідків укладення мирової угоди та медіаційної угоди (угоди за результатами медіації) в цивільному судочинстві.

Зокрема, констатовано, що результати домовленостей сторін щодо спору, який вже перебуває на судовому розгляді, що були досягнуті сторонами в результаті проведеної процедури медіації, можуть бути оформлені не лише у вигляді мирової угоди, але й у формі відмови від позову та визнання відповідачем позову. Аргументовано, що такі правові конструкції не в повній мірі відповідають самій процедурі медіації та її правовій природі, не відображають суті і призначення цього способу врегулювання спору. Проаналізовано різні редакції законопроектів про медіацію щодо питання вибору моделі врегулювання правових наслідків медіаційної угоди, інтегрованої в судовий розгляд цивільної справи.

Аргументовано, що зведення правового регулювання медіаційної угоди до меж мирової угоди нівелює усі ті можливості та бенефіти, що дає нам медіація. Відтак, підтримана критика можливості затвердження судом медіаційної угоди, як мирової. Зроблено висновок, що наслідки укладення медіаційної угоди (угоди за результатами медіації) та мирової угоди в ході розгляду цивільної справи повинні бути різними.

Видається, зараз законодавець не до кінця визначився щодо наслідків примирення за результатами медіації, інтегрованої в судовий розгляд цивільної справи. Зокрема, відповідно до ч. 7 ст. 49 ЦПК України, результат домовленості сторін може бути оформлений мировою угодою. Відтак, це право суду, яке можливо реалізувати лише якщо умови медіаційної угоди відповідатимуть загальним вимогам до мирової угоди в цивільному судочинстві. А якими повинні бути дії суду, якщо сторони вийшли за межі предмета спору, прав чи обов'язків сторін в медіаційній угоді, чи її умови зачіпають інтереси інших осіб, – питання залишилося неврегульованим. Хоча це цілком можливо, адже принцип самовизначення сторін медіації передбачає часту ймовірність таких ситуацій.

Запропоновано доповнити ч. 1 ст. 257 ЦПК України самостійною підставою для залишення позову без розгляду – примирення сторін за результатами проведеної медіації, якщо сторони повідомили про це суд, зробивши спільну письмову заяву. Відтак, уточнень потребуватимуть й інші положення ЦПК України щодо, зокрема, примирення за результатами медіації в апеляційному та касаційному провадженнях, щодо розподілу судових витрат між сторонами та повернення судового збору.

Ключові слова: медіаційна угода, мирова угода, врегулювання спору, залишення позову без розгляду, закриття провадження.

Navrotska Yu. V., Vorobel U. B. Mediation Agreement vs Settlement Agreement in Civil Proceedings

The article deals with the practical problems of formalizing agreements between the parties on the results of mediation in civil proceedings, the ratio of mediation agreement and settlement agreement, as well as the feasibility of clearly distinguishing between the consequences of settlement agreement and mediation agreement in civil proceedings.

In particular, it was stated that the results of the parties' agreements on the dispute that is already under consideration, which were reached by the parties as a result of the mediation procedure, can be formalized not only in the form of settlement agreement but also in the form of waiver and recognition of the defendant. It is argued that such legal constructions do not fully correspond to the mediation procedure itself and its legal nature, do not reflect the essence and purpose of this method of dispute resolution. Various versions of draft laws on mediation on the issue of choosing a model for settling the legal consequences of a mediation agreement integrated into a civil case have been analyzed.

It is argued that reducing the legal regulation of the mediation agreement to the limits of the settlement agreement eliminates all the opportunities and benefits that mediation gives us. Therefore, the criticism of the possibility of the court approving the mediation agreement as a settlement was supported. It is concluded that the consequences of concluding a mediation agreement (agreement on the results of mediation) and a settlement agreement at the hearing in civil proceedings should be different.

It seems that now the legislator has not fully decided on the consequences of conciliation based on the results of mediation, integrated into the civil proceedings. In particular, in accordance with Part 7 of Article 49 of the Civil Procedural Code of Ukraine, the result of the agreement of the parties may be formalized by settlement agreement. Therefore, it is a court's right that can be exercised only if the terms of the mediation agreement meet the general requirements for the settlement agreement in civil proceedings.

And what should be the court's actions if the parties are outside the subject matter of the claim, the rights or obligations of the parties in the mediation agreement, or its terms affect the interests of others – the issue remains unresolved. Although this is quite possible, because the principle of self-determination in mediation implies such situations.

It is proposed to supplement Part 1 of Article 257 of the Civil Procedural Code of Ukraine with a new ground for dismissal the claim – reconciliation of the parties based on the results of mediation, if the parties notified the court by a joint written statement. Therefore, other provisions of the Civil Procedural Code of Ukraine on conciliation on the results of mediation in appellate and cassation proceedings, on the distribution of court costs between the parties and the return of court fees will need clarification.

Key words: mediation agreement, settlement agreement, settlement of the dispute, dismissal the claim, closing of the proceedings.

Вступ. У 2014 р. було підписано Угоду про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом (надалі – ЄС), Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [1], положення якої визначають гармонізацію українського законодавства із законодавством ЄС шляхом активного реформування вітчизняного законодавства у сфері судової системи. Першим кроком до зближення вітчизняного законодавства з європейським стало схвалення Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 рр. [2]. Відповідно до її положень підвищення ефективності правосуддя та оптимізація повноважень судів різних юрисдикцій здійснюватиметься, зокрема, шляхом розширення способів альтернативного (позасудового) врегулювання спорів, зокрема, шляхом практичного впровадження інституту медіації та посередництва.

Процес законодавчої регламентації правових засад та порядку проведення медіації, статусу медіатора, правових наслідків цієї позасудової процедури врегулювання конфлікту та пов'язаних із нею процесуальних питань був досить складним та тривалим. Так, з 2010 року по 2020 рік у Верховній Раді було зареєстровано одинадцять законопроектів, предметом регулювання котрих була медіаційна діяльність та тісно пов'язані із нею питання. І лише 16 листопада 2021 року із прийняттям законодавцем Закону України «Про медіацію», котрий набув чинності 15 грудня 2021 року, на законодавчому рівні було визначено медіацію як позасудову добровільну, конфіденційну, структуровану процедуру, під час якої сторони за допомогою медіатора (медіаторів) намагаються запобігти виникненню або врегулювати конфлікт (спір) шляхом переговорів (п. 4 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про медіацію») [3].

У зв'язку з чим, нині медіація як один зі способів позасудового вирішення конфліктів викликає жвавий інтерес як у теоретиків, так і у практиків.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз запропонованого чинним законодавством правового оформлення результатів домовленостей, досягнутих сторонами в результаті медіаційної процедури вирішення спору, що перебуває на розгляді в суді, співвідношення медіаційної та мирової угоди, а також пошук оптимальних шляхів вирішення питань, що виникають у зв'язку з цим.

Результати дослідження. Із прийняттям Закону України «Про медіацію» зазнав відповідних змін і Цивільний процесуальний кодекс України (надалі – ЦПК України) [4]. Так, зокрема, ч. 7 ст. 49 ЦПК України була викладена в новій редакції та нині передбачає, що сторони можуть примиритися, у тому числі шляхом медіації, на будь-якій стадії судового процесу. Результат домовленості сторін може бути оформлений мировою угодою [4]. Буквальне тлумачення цього положення дозволяє зробити висновок, що законодавець встановлює таку модель правового оформлення результатів досягнутих сторонами в процесі медіації щодо спору, що вже є предметом судового розгляду, як мирова угода. А це, у свою чергу, означає, що при оформленні результатів досягнутого консенсусу в процесі медіації сторони будуть обмежені тими ж правилами і рамками, що встановлені для такої правової конструкції як мирова угода.

Однак законодавець передбачає й інші варіанти оформлення досягнутих сторонами домовленостей за результатами проведеної медіації. Так, зокрема, згідно із ч. 1 ст. 142 ЦПК України, у разі якщо домовленості про укладення мирової угоди, відмови позивача від позову або визнання позову відповідачем досягнуто сторонами за результатами проведеної медіації суд у відповідній ухвалі чи рішенні суду у порядку, встановленому законом, вирішує питання про повернення позивачу з державного бюджету 60 % судового збору, сплаченого при поданні позову [4]. Аналогічне правило діє і у випадку досягнення сторонами домовленості за результатами медіації і під час розгляду справи судами вищестоящих інстанцій, з тією лиш відмінністю, що 60 % судового збору повертаються від суми, що була сплачена за подання апеляційної (касаційної) скарги (ч. 2 ст. 142 ЦПК України) [4].

Таким чином, з позиції законодавця, результати домовленостей сторін щодо спору, який вже перебуває на судовому розгляді, що були досягнуті сторонами в результаті проведеної процедури медіації, можуть бути оформлені не лише у вигляді мирової угоди, але й у формі відмови від позову та визнання відповідачем позову. Але в якій мірі відповідають

такі правові конструкції самій процедурі медіації та її правовій природі, наскільки таке правове регулювання закріплення досягнутих домовленостей за результатами медіації відображає саму суть і призначення цього способу врегулювання спору і врешті-решт якою мірою воно впливає на популяризацію цього по суті нового для українського суспільства інституту? Всі ці питання потребують ґрунтовного аналізу.

Перед тим, як перейти до дослідження поставлених питань, хотіли б звернути увагу на один термінологічний момент. Законодавець, у ст. 1 Закону України «Про медіацію» диференціює поняття медіаційна угода і угода за результатами медіації. Так, медіаційною угодою визнається письмова угода учасників правовідносин про спосіб врегулювання всіх або певних конфліктів (спорів), які виникли або можуть виникнути між ними, шляхом проведення медіації (п. 3 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про медіацію») [3]. Тоді як згідно п. 9 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про медіацію» угода за результатами медіації – це угода, що фіксує результати домовленості сторін медіації у погодженій між ними усній чи письмовій формі з урахуванням вимог закону [3].

Слід відзначити, що для наукової площини більш характерним є вживання терміну «медіаційна угода» в контексті одного із варіативних результатів медіаційної процедури. Так, наприклад, як результат досягнутих домовленостей в процесі медіації термін «медіаційна угода» (чи адаптованого варіанту цього терміну «медіативна угода») в своїх наукових доробках використовують такі вчені як М. Я. Білак [5, с. 155–158], А. Г. Бортнікова [6, с. 80], О. М. Борщевська [7, с. 90], Л. І. Бутова [8, с. 58], Г. С. Гончарова [9, с. 134], М. П. Кучерова [10, с. 84–86], Н. А. Мазаракі [11, с. 36], В. П. Маковій [12, с. 102], О. В. Белей, В. П. Дулепа та В. Ю. Мамницький [13, с. 63], Г. О. Огренчук [14, с. 134–138]. Поряд з цим Н. П. Мазаракі відзначає, що хоча найбільш прийнятними термінами щодо правочину, який укладається сторонами спору за результатами процедури медіації, і є «медіаційна угода» та «угода про результати медіації», однак останній термін з огляду на його описовий характер, на етапі становлення медіації, на думку дослідниці, вбачається більш доцільним [11, с. 36; 15, с. 212].

Директива Європейського парламенту та Ради Європи «Про деякі аспекти медіації в цивільних та господарських справах» (далі – Директива 2008/52/ЄС) від 21 травня 2008 року 2008/52/ЄС [16], хоча і передбачає, що її положення повинні стосуватися виключно медіації в справах міжнародного характеру, проте немає ніяких перешкод для держав – членів ЄС застосовувати такі положення стосовно процесу медіації на національному рівні (пункт 8 преамбули Директиви) [17, с. 134]. У своїх положеннях Директива 2008/52/ЄС для позначення домовленостей за результатами медіації використовує термін «угода, досягнута в результаті медіації» (*agreement resulting from mediation*). Так, наприклад, ст. 6 Директиви 2008/52/ЄС, положення якої присвяченні забезпеченню виконання угод, досягнутих в результаті медіації, встановлює, що держави – члени ЄС повинні гарантувати сторонам або одній зі сторін за згодою іншої сторони можливість вимагати виконання змісту письмової угоди, досягнутої в результаті медіації. Однак, видається, що оскільки призначення зазначеної Директиви – врегулювання лиш ключових моментів, встановлення певних орієнтирів та національних законодавчих рамок в процесі запровадження інституту медіації в держав – членів ЄС, то і термін «угода, досягнута в результаті медіації» носить збірний (узагальнюючий) характер, котрий дозволяє його конкретизувати в законодавстві кожної держави – учасниці ЄС тим терміном, що є характерним саме для нього.

Так, наприклад, в ст. 23 Закону Іспанії «Медіація в цивільних і господарських справах» (*De mediación en asuntos civiles y mercantiles*) від 06 липня 2012 року застосовується термін медіаційна угода (*el acuerdo de mediación*) для позначення досягнутих домовленостей щодо частини чи усього обсягу питань, що піднімались в процесі медіації [18]. Закон Румунії «З питань медіації та організації професії медіатора» (*Privind medierea și organizarea profesiei de mediator*) від 16 травня 2006 року в ст. 58 теж використовує термін «медіаційна угода» (*acordul de mediere*) для позначення досягнутої згоди в процедурі медіації [19].

Аналогічний чином пішов і законодавець Чеської Республіки, застосувавши в Законі від 02 травня 2012 року № 202/2012 «Про медіацію і внесення змін до деяких законів»

(*Zákon o mediaci a o změně některých zákonů (zákon o mediaci)*) в контексті письмової угоди між сторонами конфлікту, яка укладена в процесі медіації та регулює права та обов'язки між ними, термін «медіаційна угода» (*mediální dohoda*) [20]. А § 2 ст. 183¹² Цивільного процесуального кодексу Республіки Польща (*Kodeks postępowania cywilnego*) для окреслення документа, в якому фіксуються досягнуті в процесі медіації домовленості вживається вже термін «угода, укладена перед медіатором» (*ugoda zawarta przed mediatorem*) [21].

У контексті цього питання, нам видається, більш слушним використання в національному законодавстві терміну «медіаційна угода» саме для позначення угоди, що фіксує результати домовленостей досягнутих сторонами в ході медіації, як такий, що більш повно передає характер зазначеної процедури [22, с. 231].

Повертаючись до питання законодавчого вибору моделі врегулювання правових наслідків медіаційної угоди, інтегрованої в судовий розгляд цивільної справи, слід відмітити про неоднозначність у підході до визначення таких наслідків і авторів законопроектів в цілому. Так, в проекті Закону України «Про медіацію» від 03.07.2013 року № 2425 а-1 у прикінцевих положеннях пропонувалось доповнити Цивільний процесуальний кодекс України положенням такого змісту: «У разі укладення сторонами медіаційної угоди суд постановляє ухвалу про закриття провадження у справі», відповідно, доповнивши перелік підстав закриття провадження у справі новою підставою: «4-1) сторони уклали медіаційну угоду і вона визнана судом» [23]. Аналогічне розв'язання було передбачене проектом Закону України «Про медіацію» від 09.04.2015 року № 2480-1 [24].

У більшості запропонованих на розгляд Верховній Раді України «медіаційних» законопроектів прямо чи опосередковано передбачалось оформлення досягнутої згоди сторін щодо вирішення спору, що перебуває на розгляді суду, у формі мирової угоди. Так, наприклад, у статті 25 законопроекту «Про медіацію» від 26.06.2013 року № 2425 а зазначалось, що за результатами проведеної медіації може бути укладена медіаційна угода (мирова угода, угода про примирення). Медіаційна угода укладається у письмовій формі, підписується сторонами, медіатором, представниками та (або) законними представниками сторін. Медіаційна угода включає спільне рішення сторін щодо врегулювання конфлікту між ними та (або) зобов'язання про форму та порядок усунення спричиненої конфліктом шкоди [25].

Проект закону «Про медіацію» від 27.03.2015 року № 2480 у ч. 3 ст. 11 пропонував закріпити положення такого змісту: «якщо медіація проводилась у межах кримінального провадження, судового провадження або третейського розгляду, її результати оформляються мировою угодою, угодою про примирення» [26], Аналогічну модель правового оформлення результатів досягнутих домовленостей в процесі медіації, інтегрованої в судовий процес, передбачав і законопроект «Про медіацію» від 17.12.2015 року № 3665 у ч. 2 ст. 13 лише з поправкою на те, що коли сторони досягли згоди з питань, що не можуть бути предметом мирової угоди (угоди про примирення), сторони можуть укласти щодо цих питань окремі договори [27].

Таким чином, спільним знаменником усіх цих трьох законопроектів є те, що форма досягнутих в процесі медіації домовленостей залежить від моделі проведеної медіації: у випадку так званої приватної, позасудової медіації (коли спір ще не переданий на розгляд суду) пропонувалося результати такої процедури оформляти у вигляді медіаційної угоди, у разі досягнення сторонами згоди щодо спору, що є вже предметом судового спору (присудова медіація¹) – мирова угода, а результати медіації, проведеної у межах кримінального провадження, – угодою про примирення.

Від зазначеної тенденції у виборі моделі врегулювання результатів медіаційних домовленостей відступив автор законопроекту «Про діяльність в сфері медіації» від 05.07.2019 року № 10425 Ю. Р. Мірошніченко [28], який у ч. 2-3 ст. 31 законопроекту пропо-

¹ Під присудовою медіацією (або ще так званою «приватна медіації в рамках судового процесу») ми розуміємо такий варіант медіації спору, що є на розгляді суду, при котрому для проведення медіації залучаються спеціалізовані організації медіаторів або приватно практикуючі медіатори.

нував передбачити, що сторони за рекомендацією суду або за власною ініціативою можуть на будь-якій стадії провадження у справі звернутися до процедури медіації для вирішення спору в позасудовому порядку. Мирова угода за результатами медіації або окремі її положення могла б затверджуватися судом в установленому законодавством порядку.

З аналізу ч. 1 та 2 ст. 30 цього законопроекту випливає, що і досягненні домовленості сторін у приватній медіації також мали б оформлятися у вигляді мирової угоди. У разі невиконання однією із сторін медіації взятих на себе зобов'язань за цією мировою угодою, інша сторона медіації має право звернутися до суду у встановленому законодавством порядку [28].

Проект Закону України «Про медіацію» від 19.05.2020 року № 3504 [29] та проект Закону України «Про медіацію» від 04.06.2020 року № 3504-1 [30] хоча і мають різний авторський склад (різних суб'єктів прав законодавчої ініціативи), однак обрали схожі варіанти врегулювання медіації під час судового, третейського, арбітражного провадження. Так, відповідно до ч. 1 ст. 20 проекту Закону України «Про медіацію» від 19.05.2020 року № 3504, суд, третейський суд, міжнародний комерційний арбітраж роз'яснює сторонам у справі їх право на будь-якій стадії судового, третейського, арбітражного провадження провести позасудове врегулювання конфлікту (спору) шляхом медіації [29]. А згідно ч. 3 ст. 26 проекту Закону України «Про медіацію» від 04.06.2020 року № 3504-1 угода за результатами медіації або окремі її положення може затверджуватися судом в установленому законодавством порядку [30], що в принципі є співзвучним із положеннями ч. 3 ст. 20 проекту Закону України «Про медіацію» № 3504.

Норми ж Закону України «Про медіацію» не визначають особливості оформлення домовленості досягнутої сторонами в ході медіації, що інтегрована в судовий процес. Стаття 21 Закону України «Про медіацію», встановлює лише вимоги щодо змісту угоди за результатами медіації, зокрема передбачає, що в такій угоді має бути зазначено: 1) дата і місце укладення угоди; 2) відомості про сторони медіації та їх представників; 3) медіатор (медіатори), суб'єкт, що забезпечує проведення медіації (за наявності), реквізити договору про проведення медіації та/або правил проведення медіації; 4) узгоджені сторонами медіації зобов'язання, способи та строки їх виконання, а також наслідки їх невиконання або неналежного виконання; 5) інші умови, визначені сторонами медіації [3].

Цікавим з практичної точки зору є положення, передбачене ч. 2 ст. 21 Закону України «Про медіацію», відповідно до якого в угоді за результатами медіації сторони можуть вийти за межі предмета конфлікту (спору), зазначеного в договорі про проведення медіації, або за межі предмета позову, якщо медіація проводиться під час досудового розслідування, судового, третейського, арбітражного провадження або під час виконання рішення суду, третейського суду чи міжнародного комерційного арбітражу [3].

Таким чином, законодавець фактично у випадку укладення медіаційної угоди за результатами проведеної медіації, що інтегрована в судовий процес, коли спір між сторонами, котрий був первісним елементом, навколо якого «зародився» медіаційний процес, був і предметом судового розгляду, не обмежує її ані межами предмета спору, ані предмета позову, що видається цілком обґрунтованим. Адже в силу специфічних особливостей, притаманних самій процедурі медіації, еластичності її правової конструкції, спрямованості та основної мети цієї правової конструкції – досягнення сторонами консенсусу щодо усіх їх розбіжностей на тих умовах, які будуть задовольняти усі їх потреби, інтереси та бажання – спектр можливостей для врегулювання сторонами своїх вимог є значно глибшим ширшим, порівняно з тими варіантами, що може забезпечити інститут мирової угоди.

Ми в жодному разі не стверджуємо, що оформлення за бажанням сторін результатів своїх домовленостей, досягнутих у процесі медіації, у формі мирової угоди буде неправильним. Однак вважаємо, що зведення правового регулювання медіаційної угоди до меж мирової угоди нівелює усі ті можливості та бенефіти, що дає нам медіація. Мирова угода як цивільно-процесуальний інститут, попри розширення її сфери застосування, зокрема шляхом закріплення в ч. 1 ст. 207 ЦПК України положення про можливість виходу сторін миро-

вої угоди за межі предмета спору, та відмови від вказівки щодо обмеження її умов межами предмета позову, і надалі перебуває в досить жорстких рамках законодавчої регламентації: мирова угода може стосуватись лише прав і обов'язків сторін, включати зобов'язання лише правового, а не особистісного характеру тощо. У зв'язку з чим, на нашу думку, в науковій літературі слушно ставиться під сумнів можливість затвердження судом медіаційної угоди, як мирової [31, с. 43].

Хоча деякі науковці пропонують розмежовувати досягнуті домовленості, та ті, що охоплюються предметом позову оформлювати шляхом укладення мирової угоди, тоді як всі інші відносини, що будуть врегульовані сторонами під час проведення медіації, можуть бути оформлені окремою угодою [14, с. 138]. Такий підхід, на нашу думку, лише ускладнюватиме процес, не сприятиме процесуальній економії, а й залишатиме на розсуд суду виокремлення частини домовленостей для їх оформлення у формі мирової угоди, що може призвести також і до незрозуміння сторонами (чи однією з них) доцільності таких дій та відповідних правових наслідків. Водночас, досягнуті сторонами в процесі медіації домовленості, вочевидь, є цілісними, взаємопов'язаними і сторони в ході медіації досягли домовленостей про врегулювання спору саме на певних умовах в їх єдності.

Висновки. Хоча медіаційна та мирова угоди мають досить близький характер, однак істотно відрізняються за своєю правовою природою [32, с. 80], а тому не досить коректним видається урівнювати ці два правові явища чи заміщувати одне іншим. Відтак, на нашу думку, і наслідки укладення медіаційної угоди (угоди за результатами медіації) та мирової угоди в ході розгляду цивільної справи повинні бути різними.

Зараз, видається, законодавець і сам не до кінця визначився щодо наслідків примирення за результатами медіації, інтегрованої в судовий розгляд цивільної справи. Зокрема, відповідно до ч. 7 ст. 49 ЦПК України, результат домовленості сторін може бути оформлений мировою угодою. Відтак, це право суду, яке можливо реалізувати лише якщо умови медіаційної угоди відповідатимуть загальним вимогам до мирової угоди в цивільному судочинстві. А якими повинні бути дії суду, якщо сторони вийшли за межі предмета спору, прав чи обов'язків сторін в медіаційній угоді, чи її умови зачіпають інтереси інших осіб, – питання залишилося врегульованим. Хоча це цілком можливо, адже принцип самовизначення сторін медіації, відповідно до ч. 2 ст. 8 Закону України «Про медіацію», передбачає, що сторони медіації самостійно визначають перелік питань, які обговорюватимуться, варіанти врегулювання конфлікту (спору), зміст угоди за результатами медіації, строки та способи її виконання, інші питання щодо конфлікту (спору) та проведення медіації.

Тому навіть виконання домовленостей сторін за результатами проведеної медіації, в разі врегулювання спору між ними, ми не можемо «заганяти» в рамки примусового виконання, як може виконуватися ухвала суду про затвердження мирової угоди, яка може бути подана для її примусового виконання в порядку, передбаченому законодавством для виконання судових рішень.

Безумовно, що укладення мирової угоди та її затвердження судом має наслідком припинення провадження у справі без ухвалення рішення по суті у формі закриття провадження у справі, відповідно до ч. 4 ст. 207, п. 5 ч. 1 ст. 255 ЦПК України. Враховуючи окреслені особливості медіаційної угоди, видається, що логічніше буде не закривати провадження у справі, а залишати заяву без розгляду, зберігши право звернутися в суд повторно з тим же спором у разі, наприклад, невиконання досягнутих домовленостей.

Водночас, пропонуємо доповнити ч. 1 ст. 257 ЦПК України самостійною підставою для залишення позову без розгляду – примирення сторін за результатами проведеної медіації, якщо сторони повідомили про це суд, зробивши спільну письмову заяву. Відтак, уточнень потребуватимуть й інші положення ЦПК України щодо, зокрема, примирення за результатами медіації в апеляційному та касаційному провадженнях, щодо розподілу судових витрат між сторонами та повернення судового збору. Ці та інші пов'язані питання можуть стати предметом як подальших наукових досліджень, так і практики їх застосування.

Список використаних джерел:

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27.06.2014 року. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (дата звернення: 25.05.2022).
2. Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 рр. : Указ Президента України від 20 травня 2015 р. № 276/2015. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/276/2015> (дата звернення: 25.05.2022).
3. Про медіацію : Закон України від 16 листопада 2021 року № 1875-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#n205> (дата звернення: 25.05.2022).
4. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 року № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення: 25.05.2022).
5. Альтернативні способи вирішення спорів : навч. посіб. / М. Я. Білак, Ю. Д. Притика, О. М. Спектор, М. М. Хоменко ; за заг. ред. Ю. Д. Притики. Харків : Право, 2019. 264 с.
6. Бортнікова А. Г. Медіаційна угода, укладена за результатами вирішення публічно-правового спору в рамках позасудової медіації. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 6. Том 2. С. 77–80.
7. Борщевська О. М. Правова сутність медіації та процесу медіації для безконфліктного вирішення спору. *Правова держава*. 2021. № 44. С. 85–92.
8. Бурова Л. І. Правова природа медіаційної угоди. *Часопис цивілістики* 2015. Випуск 18. С. 56–59.
9. Гончарова Г. С. Мирова угода та медіація: загальні риси та відмінності між ними. *Право та інновації*. 2013. № 4. С. 126–136.
10. Кучерова М. Медіаційна та мирова угода при врегулюванні земельних спорів. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 9. С. 83–87.
11. Мазаракі Н. А. Правова природа та зміст угоди про результати медіації. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2018. Випуск 48. Том 1. С. 35–38.
12. Маковій В. П. Правова природа медіаційних угод. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2021. № 1. С. 99–103.
13. Мамницький В. Ю., Белей О. В., Дулепа В. П. Медіація в цивільному процесі: перспективи запровадження в Україні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2019. № 3. С. 59–63.
14. Огренчук Г. О. Правове регулювання застосування медіації при вирішенні цивільно-правових спорів : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Київ, 2016. 213 с.
15. Мазаракі Н. А. Медіація в Україні: теорія та практика : монографія. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. 276 с.
16. Directive 2008/52/EC of the European Parliament and of the Council of 21 May 2008 on certain aspects of mediation in civil and commercial matters. *Official Journal of the European Union*, L 136, 24.05.2008, p. 3–8. URL: <http://data.europa.eu/eli/dir/2008/52/oj> (дата звернення: 25.05.2022).
17. Степаненко Т. В. Європейські стандарти медіації в цивільно-правових спорах та їх запровадження в Польщі та Чехії. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 3. С. 131–135. URL: http://lsej.org.ua/3_2021/34.pdf (дата звернення: 25.05.2022).
18. De mediación en asuntos civiles y mercantiles: Ley 5/2012, de 6 de julio de 2012. URL: <https://www.boe.es/eli/es/l/2012/07/06/5/con> (дата звернення: 25.05.2022).
19. Privind medierea și organizarea profesiei de mediator: Lege nr. 192 din 16 mai 2006. *Monitorul oficial* nr. 441 din 22 mai 2006. URL: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/71928> (дата звернення: 25.05.2022).
20. Zákon o mediaci a o změně některých zákonů (zákon o mediaci): Zákon č. 202/2012 Sb. URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-202> (дата звернення: 25.05.2022).

21. Kodeks postępowania cywilnego: Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Dz. U. z 2016 poz. 1822. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19640430296/U/D19640296Lj.pdf> (дата звернення: 25.05.2022).

22. Альтернативні способи вирішення цивільних спорів за законодавством України : навчальний посібник / Верба-Сидор О. Б., Воробель У. Б., Грабар Н. М., Дутко А. О., Юркевич Ю. М.; за ред. канд. юрид. наук, доц. О. Б. Верби-Сидор. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 416 с.

23. Проект Закону України «Про медіацію» від 03.07.2013 року № 2425а-1. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=47710 (дата звернення: 25.05.2022).

24. Проект Закону України «Про медіацію» від 09.04.2015 року № 2480-1. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=54758 (дата звернення: 25.05.2022).

25. Проект Закону України «Про медіацію» від 26.06.2013 року № 2425а. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=2425a&skl=8 (дата звернення: 25.05.2022).

26. Проект Закону України «Про медіацію» від 27.03.2015 року № 2480. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=54558 (дата звернення: 25.05.2022).

27. Проект Закону України «Про медіацію» від 17.12.2015 року № 3665. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57463 (дата звернення: 25.05.2022).

28. Проект Закону України «Про діяльність в сфері медіації» від 05.07.2019 року № 10425. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66139 (дата звернення: 25.05.2022).

29. Проект Закону України «Про медіацію» від 19.05.2020 року № 3504. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68877 (дата звернення: 25.05.2022).

30. Проект Закону України «Про медіацію» від 04.06.2020 року № 3504-1. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69023 (дата звернення: 25.05.2022).

31. Махінчук В. Передумови та основні напрями формування вітчизняного законодавства про медіацію в підприємницьких спорах. *Юридична Україна*. 2013. № 4. С. 40–44.

32. Воробель У. Б. Процесуальні наслідки укладення медіаційної угоди щодо спору, що перебуває на судовому розгляді. *Адаптація правової системи України до права Європейського Союзу: теоретичні та практичні аспекти* : матеріали IV Всеукраїнської за міжнародною участю науково-практичної конференції (м. Полтава, 23–24 жовтня 2019 року) : у 2-х ч. Полтава : Россава, 2019. Ч. 1. С. 79–81.

